

652
1918/19 stand.

Birakalau kiadom:

D. Km János

D. Haendel Vilmos

együttműködésünk.

Győrben 1919 aug. 11-én

Győr

újság

Előfizetők!

aug. 12

Károlyi

1.
A tanöröklés rendje a kiviltség
körében különös tekintettel a pragmatics
panctionra.

1. Könyvi dolgozat.

ista:
Vigh József

Törvények:

- Deák Ferenc: Adalék a magyar közjoghoz.
 Salamon F.: A magyar királyi szék betöltése.
 Vágányó: A magyar pragmática sanctio.
 Jászai Viktor: A pragmática s. és házi törvények.
 Polner: A pragmática sanctio és a házi törvények.
 Ferdinandy: A pragmática sanctio és a házi törvények.
 Schiller: A pragmática sanctio és a házi törvények.
 Nagy Ernő: Magyarország közjoga / III. kiadás 1913.
 Károlyi Károly: A magyar közjog tankönyve / I. kiadás 1911.
 Ferdinandy: Magyarország közjoga / 1902.
 Horváth J.: A magyar királyság közjoga 1894.

A pragmática sanctio előzményei.

A Habsburg család spanyol ág ki-
halván, Lipótnak csak két fia gyermeke
volt életben: József, a megkoronázott ma-
gyar király és Károly, két, ekkor még a
Spanyolországba küldött, hogy a trónt elfog-
lalja. Elindulás előtt azonban Lipót, József-
nek esetleges eszavaroktól, melyek előreláthatóan,
ha József Lividorske nélkül halna el, egy or-
vosi rendeltetésre, József Lividorske, mely-
ben az esetre, ha József, Lividorske nélkül
halna el, örökös testvérmányai Károlynak
állanak, ha pedig Károlynak se fennőné
Livi, József fennőné, csak kihalás után

Károly leányainak szálljon az örökség. A rendelkezés mindkettőjük által aláíratott, és titokban maradt.

Értesítést is adtunk a törökös nélkülhatalmakkal, hogy az oroszok törvény értelmében Károlyt illeti a magyar korona, ki, értesülve bátyja haláláról, ott hagyta a külföldben és bizomptalan spanyol országot is, sietett haza a legnemesebb réndekot követve, magával a váratlanul megérkezett országot is. 1712 jún. 18-án Péter érkeve felkeresték a magyar rendek, kérték, hogy hívja össze az országgyűlést, melyet a korona mellett megmagat. Károly a koronás országgyűlést ápril. 3-án össze is hívta a bizottság a nemzeti jogai és szabadságai megtartására.

Spanyolországról azonban sehogysem

akarsán lemondani, tovább folytatta az örökösödési háborút, mely végre is hátrányra fordult, és az utrechti béke értelmében csak Németalföldet, Illiniát, Szardíniát is Németalföld tartotta meg magának. E birtokoknak utódai márnár, való meg tartása is biztosítván lett azután Főgonddal.

Utolsó lagja lévén a Habsburg ház számára, felt, hogy tudósok nélkül háború, felbomlik birodalma, tehát minden igyekezetet a parliaxon ringen költött események szentelé, hogy az örökösödést a női ágra is kiterjesse. Ezt el is érte I. Károly, előkészületek után a pragmática sancio által, melyet 1713. április 19. én 24. belső tanácsos jelenlétében felolvastatott. E rendelkezés, mely az örökösödést a leányágra is kiterjeszti, először

említés az 1703-iki monarchiát elöbbséget.
biztosítván Károly születendő leányának
József és Lipót leányával minden. Ez az
esetnek pragmatica sanction, mely azonban
csak Károly abszolút tartományuralomára terjed
le.

"Glossa Magyarországra kötelező" nem
volt, ennek a Károly is tudatát érte,
mutatja, hogy az 1715-iki p. c. ben újra
közvetlenül keltetve a szabad királyválasztás
joga, a füzik kikötésére. Károly tehát,
miután az örökös tartományok uralkodóit
leányának részére biztosítva látta egész
gyakorlatát arra fordítani, hogy azt csakán
is elismertesse.

E célnak szolgáló eszközök: tábe-
lások, hivatal-, cím- és biztosítási
gátásokon kívül, nagymértékben előmoz-

ditottak az újgyet. Károly azon intézkedései is,
melkek akkor kétségtelen jhatással voltak a
kiszípolgásra is elváltott országra. Károly
később is sok jókaratot mutatott az ország
jára. 1712 márc. 30-án megöröszte a mat-
mári professzort, majd minden nehézség
nélkül visszatérte a szent koronát, sőt az
országgyűlést összehívta s kijelenté: Hogy
Magyarország rendinek nemcsak uruk is
királyuk, hanem vezető atyjuk kíván lenni.

Azonban akkor a trón betöltéséről való
gondoskodásról szó sem volt. Károlynak
még nem lévén gyermeke, a női örökö-
ségi megállapításra legfeljebb József és
Lipót leányaira számíthatott volna, mint az
1703-ban kikötött. Amde még az is látok-
ban volt, midőn a koronát rendek, s merve
Károly ihaját, inkább vállalkoztak a kérés

Létezésére. Utasításokkal ellátott Küldöttséget
 rendelnek az országgyűlésre, melynek fel-
 adata jelenteni a királynak, hogy Horvát-
 országot nem akarván magát kitenni egy
 esetleges trónváltás veszélyének, ha Ka-
 roly Szent István nélkül halna el, kizárni
 királyi ház selymötözzét királpiúl olimer-
 ni, ki egyezsmind az örökös tartományok
 ura is lenne. Ezt azt is említi, hogy ha
 Magyarország a szabad választásban el-
 térne a nőiágtól, attól sem riadnának
 vissza hogy Magyarországgal való kap-
 csolatukat felbontsák.

Végül mégint *eggyisz az akkori Ra-
 nzo viszonyoknak, magányjogias felfe-
 yásnak, máriszt államunk gyengesi-
 yinek, pleneiges indulatoknak kell
 tudajdonitanunk a "pöto" semminkt, de

*. A magyar pragmatika sanctio.

az örökös tartományokkal való hosszabb
viszonyok is közreműködhetek itt.

Károly tanácsnoki előterjesztése ügyet
kik azt határozzák, hogy terjesztessék ez ügy
minden háborús nélkül a magyar országgyű-
lés elé. Megjelölik az okokat is, amiért a sü-
gős előterjesztést véleményezik. Nemcsak, mivel
most kíván az alkalom, de a nemzet, meg
féltelében van a fellegel az országban fel-
legyverkezve áll -, nem lesz oly bátor, hogy a
horvát királynak katasztrofális fellegel után a
királyság előtt kiterjen, sőt, "nem is feltételezhető,
hogy egyedül a horvátoknak engedje az er-
demet ebben a részben, sőt inkább igye-
keznifog abban velük versenyezni, vagy meg-
túl is tesz rajtuk a mű gyors elforgatása
és kivitele által." * Le meg is jönnek
* Salamon : A magyar királyság, kik betöltése.

latják, hogy a dolog bicalmassan is külön-külön adódik a rendek tudtára. Vagyis igyekeznek a király először a megbírható és letekintelgesebb főurakat megnyerni, főleg a primást és kancellárt s így a további fejleményekhez képest elhatározni, hogy vajon koronázás előtt, vagy után terjesztessék az ügy az országgyűlés elé.

A bicalmas írtékerek megkönnyítik a magyar tanácsosok szeptember 1-én tárgyalták az ügyet.

A király csak arra kerte tanácsosait, adjanak véleményét, mint lesz betöltendő a trón, ha ő Jánosradikok nélkül halna el. A tanácsosok írták, hogy a női örökösödésről van még mindig egyetemes helyeselték a kérdés országgyűlés

előterjesztést, ezt csak szigorú feltételek mellett
vélik elérhetőnek. - Kívánják, hogy a királyi
háznak csak egy nőtagja s ennek utódai vi-
sacslásának a trónra, kik a többi örökös tár-
tományt is felsoportoltatva bízzák. Ezt meg-
szépszékesen valamennyi örökös ország
rendei szorödis és skövetség által fogadják
fel; meghatarozandó, mily öszeggel járulnak
a katarörszö katonaság fenntartásához; a
trónralépjö nő magára is utódaira skölö díj-
lomat állitson ki, hogy Magyarország és
hozzákaposolt részei törvényeit és szokásait
megtartja és saját törvényeivel nem más
tartományok módjára fog kormányozni.
Kiskorúaság esetén a kormányzást a nádor
vigne, ha hajadon a nő utód, Magyarország
és a többi tartományok véleménye sze-
rint csakis katholicusok adassék följö,

ki az országban koronázta meg magát; a belső
tanácsba magyarok neveztessenek ki; hivatalon
csak magyaroknak adassanak, feke csak
magyarország törvényeivel köthessenek. *
Külföldi tanácsnak tartják, hogy Magyar-
ország ez által örökös kapcsolatba jön a többi
országgal, minő viszony legyen köztük és
is Magyarország közt.

Károly és tanácsai a magyarok eléletét nem
tarták kedvezőnek, már csak ezért se, mert láta-
mott megnevezést kaptak a növekedés és ez ál-
tal Károly utolsó kiáltendó" seinyé kiváratott
oldna az örököséből, azért jönnek látnak, az örökös-
pödes ügyétől se alkalommal, ettükinteni,
és Károly itt is ben pontenté azon törvényt, mely
morint a diáz kihaltával Magyarország szabad
választási jogra feleled. És az országgyűlésen

* Salamon királat pontok ment.

a törvények, am emlétk az, örökösödés ügyét, sőt ma-
guk is részt vesznek egy olyan törvény megalko-
tásában, mely azt egyenesen kizárja. Látvuk je-
lét, hogy ők sem találták, ifj. i. ki demonstratio-
jukat, nem hogy véglegesen, de még kötelezőnek
sem.

Lehet, hogy Károly talán le is mona törvén-
nyeljárásról, de öltöleg, látva az ellenesit, de öi-
gyazó * azt inkább a viszonyok kényesítő hatá-
mának nagy szűrtőlök, elgyűlölt, sőt reménynek
tekinti, - annyi bizonyos, hogy az örökösödés elfogadá-
sának útjában az időben még számos fontos pont
találunk.

Itt nemcsak jórésben, még mindig élt a Rakóc-
sék mozgalmának hatása, élt az emlékeztetésen volt
a nagy fejtellem, legendás alakja, pártja is
meglehetősen még az időben, - azután a protestánsok

* + magyar pragmatice sanction

is feltük a Spanyolországból hazatért uralkodó
 esetleg~~es~~ türelmetlenségétől. De talán még
 inkább károsította őket az, hogy Károly idegen
 országokért folytat háborút, mikor a török
 még mindig bent van az országban, s exact
 mintegy lehanyatlását látják a Sarayrai
 "fő" sly dicőseges veretete alatti állott se-
 gítségnek.

Talán Károly is észrevette ezt s ennek
 oka, hogy az ország területi integritását hely-
 reállító buxgalom, melynek mint Sal-
 mon mondja * "tán éppen", az adott esőt,
 hogy diában a női ág örökösödését megje-
 a rendektől az ezen ponton nézze különösen
 aggodalmas király, " sly nagy igyekezettel
 indult meg.

Bekészült az 1815. évi országgyűlés is,
 melyen nagy jóindulattal mutat az elkö-
 reket rendeknek a király. Törv. mindket
 leánya is férjhez megy, semondóan örököségi joguk
 * A magyar királyi nek betöltése jóról.

vól nemcsak a Károlytól származott fiu- hanem
leánymaradékok részére is.

Is vögt, stünik az az okmány is, mely
1712-ben még egyik legfontosabbik köré tartozott,
1717 május 13-án megsejlesztett Mária Terézia.

A pragmatica sanctio elfogadása.

Károlynak már minden reménye elenyészett
arra nére, hogy fia születik, ezért megvalósítandó
1720-ban tartománygyűlésre hívja a csak vendéket, kik
előtt felolvastatván a pragmatica sanctio kezét közege,
első engedelmesen elfogadják azt. Így, még az athen
kikindetik, az dorusziában, Moravországon, majd
Szeleziában, 1720-ban Krajnában, Karinthiában
is Styriában, 1724-ben Nemotalföldön, majd
1725-ben az plase birtokokon is Fiumében.

Magyarországon már előre folyik a mun-
kálkodás. Befolyásos emberek mindent előkészít-

nek a piker érdekében. Főkep Pálffy Miklós nádor
vona kezébe az ügyet, magyarázva felhívja Ferenc
nádori ítélőmestert, ki eleinte nem viszeson látni
az ötvökösdést, mint 1788 Febr. 23-iki leveliben
írja a nádornak, ki főle információt kér,
hogy nem historik műkészségnek ennek elfogadása,
mivel még károsnak lehetnek fűz gyermekei.
Nem tudja, mit kért a nemzet, melyet az egyértelmű kenne.

Azonban egyrészt a viszonyok alakulata, más-
részt a mindent elkövető rábeszélés az akadályok
nagy részét elhárítja. - Rákóczi is elcsorvát minden
hatalmát. Szavai fene pedig újabb diadalokat
arát, az 1788-iki országgyűlés, a nádor mellett
betöltése, mindez egyre olaszot, hogy az 1782 júni-
us 20-iki összehívott országgyűlésen clerleg a rendek
köznyai morál fogadják el az ország közügyát egy
nagy mértékben megváltoztató törvényt.

Maguk a rendek tették a közdeményezést.
Nagy István alnádor rövid magyar beszédben elő-
adja az országgyűlés célját, hogy a kimerült
ország mely nagy károkat szenvedne egy eset

leges interregnum által. Brután Seluka Ferenc
 és is törvénnyel ^{felte} latin perendben igyekezik
 a női örökösödés elnyerését meggyőzni a rendeket,
 kik azt hátramaradással el is fogadják.

Brután tudtára adják katasztrófát a mag-
 yaroknak, kik minten katasztrófát is, a vég-
 zőt az örökösök megerősítik gondoskodva arról,
 hogy világosan kimondassák, miszerint a katas-
 trófát a magyar királynak tartozik minden tarto-
 mányra estendő.

Együttel 68 tagú küldöttséget menesztnek
 Bécsbe, melynek célja arról a királyt értesíteni is
 az országgyűlésre meghívni. Csáky bíbornok kifejté-
 se, okokat a király előtt, melyek azok elfogadásra
 hatottak, kiemelve, hogy senki sem lehetne méltóbb
 a magyar királyságra, mint a burgói s. kath. országra.

Előre is lett volna tehát fogadva a női az
 örökösödése de az még nem volt a pragmatica
 sanction, hiszen annak szövegét még mind addig
 még nem terjeszték eléjük, az csak a későbbi
 országgyűlés folyamán következett be.

A király a meghívás után le is jön az országgyűlésre s jul. 18-án felolvaszák a két rend előtt a kir. előadásokat, melyek jövedelével fogadják a nemzeti határozatokat, nemkülönben, hogy az örökösödést egyenlően fogadják el, mint az örökös tartományokban meg van állapítva. A 14. évi ülésben ezek meggyezésre felolvasztanak, az alnádor ekkor előterjeszti az örökös tartományokban kihirdetett p. s. szöveget megiomoris végett.

Azonban a rendek nem voltak hajlandók azt oly alakban fogadni, mint előterjesztetett, hanem bizonyos változtatásokat, sőt egyenes kitételeket kívánnak tenni. Ezután fel is olvasza már előre előkészített javaslatait, mit a rendek egész szövegében magukéivá tesznek.

Tárgyhatatlannál gyors eljövés volt az, hogy Lonts is messzire kiható törvény elfogadására, azonban meg sem áll az a feljegyzés, mely rögtönköltnek tartja az 1732/23. évi törvény örökösödési cikkét, hiszen láttuk, hogy melyen

nem kérvényezték, hogy ölöltek ezt lassanként,
sőt azt is valószínűnek tartották, mint Salamon
is mondja, * hogy már minden dolog, jún 30-án
elfogadták a néi irókönyvet, a rendek már
arra is tisztában voltak, mely minden fogják
azt elfogadni. -

A fentebbi javaslatot a király is elfo-
gadja s 11-en eltávozik, birtorokat hagynak
hátra az országgyűlési fővárosi tároggalánra. Itt
aggodalmasok a rendek ugyanis nagy enged-
mények fejében királyi irókra ismételt
gyökeres biztosítást követték, a két előt. c.
megalkotása után az országgyűlésen a bir-
torok megalkotásán fáradoztak. Felkér-
te után a két elővel együtt feltesztelték s mi-
a két előbbin nem vették a király, az u-
tobbira megjegyezi, hogy a múltban alkotott bir-
torok alapján feltehetőnek tartja azt, a
rendek azonban olykor rosssan ragaszkodtak
hozá, hogy a másik két irókat sem hajlandó
* A magyar kir. nek betöltése 1490.

mentesíteni² a harmadik nélkül, úgy, hogy
a rendek némi engedelmére után a bí-
brosok is belecserélnek és létrejön a rendek
kiváltságait és szabadságait elő lényegesen bí-
tosító III. t. c. mely mint az I. és II. kiegészítője az elő feltétellel együtt alkotja a ma-
gyar örökösödési törvényt, mely 1783 június
19 in a király által is mentesített.

A pragmatica sanctio tartalma.

Az I. t. c. ben lakijukat fejezik ki az
ország kassai és rendei a király iránt ma-
badságait és kiváltságait megerősítésért.
Megértve a kassai és rendek a kassaiak iránt
királyi levélből Magyarország's kapcsolata
inak gyarapodására, a romos örökös tar-
tományokkal minden okosságra, káros-
ságnak ellenében is megáldandó egyezség
és a belső nyugalom fenntartására is.

zoth utyai gondosságát, s a különös kegyeket,
salamint ariest, hogy megjelent közöttük s a ka-
rok is rendek minden előzetes engedély nélkül,
tisztán az irántuk viseltetett atyai jóindulattal
felajánlta. Logyöket például alkották s eventul al-
kötandó: törvényekben is szokásokban, s a mint
mentességikben a legkegyelmesebben megváltó.

Itt is nyilatkoztatnak ariest is, hogy a női aig-
nak s az abból leszármazottaknak kihívásig.
Magyarország (s a hozzájáruló részek) kor-
nájára a rendeknek is károsnak egyetelműen
szabad akaratától való kiküldetését nemcsak
helyben hagyta, hanem a füzérelt azonnali el-
lőttség, s a része szerint az örökös országokban is
tartományokban szabályozott módon megállá-
pitotta, akképen Logyart a női, vagy annak feje-
örökösét, aki az örökös tartományok s a hozzá-
járóan utódlás és örökösödés jogán elhagy-
ván, s akkor kapott részek is tartományok
kötésében királyának tartóik s koronáik.

6 t. c. mely mintegy bevezetése a t. r. k.

csupán a nemzet is király egymást kiegészítő
 önkéntes foglaltja magában, míg a n. t. c
 az örökös rendjét állapítja meg.

A rendek, bírók, püspök a király egysége-
 ben is töten áldásában, hogy tényleg legyenek meg.
 Fogja áldani, minthogy azonban ő is a hitván-
 yok a halandóság öngyötörnek, tekintettel elő-
 deinek is legfőképp a most uralkodó felségnek
 hádában is békében vezérváltó cselekedeteire (15.) te-
 kintettel a belső mozgalmakra, melyek az u-
 ralkodás szüntetéséből származhatnak (25.)
 és ennek következtében jöttén indultak (35.) a
 király iránti hűségüket is lelájukat kimutatni
 önként (45.) a felfüggesztés kihalása esetére az utód-
 lást Magyarországon is visszavonást, valamint
 ontan visszavonandó részben a felségnek
 rák hátrahagyott kiterjedt és pedig előzetesen
 a mostani felségnek (55.) ennek megváltad-
 tával néhány évesnek (65.) majd Lipót
 ügyekéért lejártnakokra, amelyek törvényes
 s. k. k. mind két nemű anatómiai főherceg utódaira,

az örökös tartományokban már megállapított, és
 meilöltségi rendszer képest, mely országok is tart-
 mányok Magyarországgal is ennek révénél felső-
 hatásként is elvárhatóanul birtoklandók
 (78) s az említett utódok elfogadják (88) Kitejtés-
 re, arra az 1687. 2 és 3, valamint az 1715. 2 és 3. k.e.-ket
 (98) elhatározza, hogy azt az utódokkal megjelölt
 mindket nemű főherczek elfogadják helyben -
 hagyják és koronázni alkalmával, mint a jelenlegi
 király, úgyők is megtartók (108) a korok is ennek
 szabadságával is előjogaival együtt - fentartva a
 királyválasztás jogát a három női királyságon (118).

A II törvényekben igéri a király, hogy az or-
 máz koronának is rendelkez minden, úgy a hit-
 levélbe foglalt, mint egyéb jogait is szabadságait
 az alkotott törvényeket is örökösök az I és II k.e.
 monint, megserüli s meg fogja tartani. Ha az
 több utódai is az ország korait is rendelt ugyan-
 azon királtságokban, menteségében is törvényekben
 megtartandják (12) s orokot ő felsége az örökös rivi-
 zól is mindenkiel meg fogja tartani.

A trónöröklés az 1723. I. II. III. t. c. értelmében.

Magyarországon midőn a női ág örökösödését elfogadták, bizonyos kikötéseket is megállapítottak. Így az örökösödés csak a három főugra terjedtetik ki. Azon pedig a törvényes sorrendet illeti, első sorban Karoly után József, majd Lipót fiainkat, illetve a többiek leszármazottai és nővéréket illeti a trónöröklés, így, mint az örökös portamóniákban megállapítottak, vagyis az így örökösödés első sorint az elsőülöttség sorrendjében.

A trónöröklés tehát első sorban a fi örökösödés. Az alatt értjük mindazokat, akik közös törzstől származnak nemzeten alapuló leszármazás által vannak összekötve. A főugra jömet kétféleképpen, - melléágak, oldalágak, - felelkeznek. A trónöröklés az ágaknak az utolsó trónbirtokoshoz való közelebbi szerint alakul."*

Mindig az első, vagyis az arányosítók.

* Nagy Ernő: Népművészet.

legközelebb, és az örököl, illetve azon is, melyben
 az egyenlő találhatók, kik az öröklési képeket
 is az igazán az előbb született megelőzi az utóbb szület-
 tet. - Ez az első születésig jelentősége.

A trónörökösödés rendje első sorban a fiúkat
 illeti. Ugy, hogy mindaddig, míg az uralkodó fi-
 úgban trónöröklési képezerfias találhatók,
 mindig csak örökölni és a leányokra csak akkor
 kerül sor, ha a fiú kihalt; átmenetileg pedig az
 öröklési valamely leányra, abban a további ö-
 rökös ismét fiúig lesz, azaz olyan, hogy a fiú
 is azok ága ismét mindig megelőzik a le-
 nyokat is azok ágait, még akkor is, ha azok
 előbb születtek. Nagyon, a nő csak kiegészít, trónra-
 jut, hogy utána ismét férfiak öröközhessenek." *

Az 1723 I. T. f. c. ek ugyan, erre világos is ha-
 tarozott rendelkezést nem tartalmaznak, az által-
 lános felfogás az volt, sőt a gyakorlat is ezt mu-
 tatja. Ugy az 1790/91. I. f. c. Lipsát trónralépe-
 sét azal indokolja, hogy I. Józsefnek fiára-
 *. Nagy Ernő: Könyv

déki nem maradtak, miből kitünik az is, hogy ha esetleg József leányt hagy hátra, az sem akadályozta volna Lipót trónalepítését, mi azt jelenti, mit jelentebb mondottnak, hogy az utóbb született fiai is fiaik megelőzi az előbb született leányt és leánygát.

Ita a fiaik kihal, a legutolsó trónbirtokoshoz legközelebbi asszony, illetve leánygát meg át a trón.

Ita pedig valamely trónbirtokos lemond és nincs örököse, a korona a legközelebbi oldal-rokonára száll, és csak az így teljes kihalta utóin hiánok elsőbbséggel esetleg lemondása után született gyermekei.

De trónöröklési joggal bír az utolsó birtokos utószületett fia, ha tehát esetleg a király és országa áldott állapotban marad hátra, a trón betöltés, illetőleg a követhetőség megállapításán mindaddig függőben marad, míg a születés be nem követhetik.

Amde mindalunk az, hogy a trónalepő

örökös a királyi hatalmat, törvényt és egész törvény-
mében gyakorolhassa, még más kellekkekhez is orn
köte, melyeket a törvény megállapít. „Különk
befolyásolta a koronázás által csillik, melyben a nem
zet hozzájárulása nyilatkozik is a király az alkot-
mány birtoklására hitlevél ad ki szokás szer.
Az 1790. évi. III. t. c. pedig azt hat hónap alatt mil-
hatalmatul és törvényes portartás szerint végrehaj-
tandónak rendeli.

Hogy ki lehet trónörökös, azt is megállapítja
a törvény, midőn a II. t. c. 78. ban, törvényes, s. hat
minakétnemű ausztriai főherceg "kötteleket
használja.

Ferdinandus állítja, hogy a törvény, mi-
dön az öröklésre jogosítottaknak csak azokat te-
kintette, kik az ausztriai ház tagjai is egyuttal
kötöztelen, hogy itt azon mármár feltevésekre
akart utalni, amelyek már akkor megvárán-
tottak ahhoz, hogy valaki az ausztriai ház
tagja lehessen, a törvény tehát gondolt bi-
*. Nagy Ernő: Könyv 225 o.

konnyos stt megállapított mármarszi feltételekre
s ha azokat meg nem állapította, annak
okai csak az lehet, hogy nem is gondolt arra,
hogy akágon a lexármarszi kört olyan, ki e-
zen mármarszi feltételeknek meg nem felel."

A másik kelletik a házasság törvényessége,
melynek előfeltétele, hogy az az uralkodó, mint
a mindenkori "palatya" beleegyezésével köthetik,
különben a házasság semmis.

Attal pedig mondottakból következik, hogy
sem törvénytelen, sem egyenlőtlen sangu házas-
ságból mármarszottak nem bírnak törvén-
kezési joggal.

Minderekből kitűnik az a három főbe,
melyet az 1723 I. II. t. c. ek tartalmaznak: 1.)
Meg egyrészt a rendelkezés a négy örökösö-
döt, másrészt a koronázást, mint az alkotmány
birtokait határozottan kikötik, 2.) megál-
lítottatik a házasságoknak az örökös tartomá-
nyokkal való együttes, elválaszthatatlanul és
Ferdinándy: a pragmática parancs. és ház. törvények.

felonthatatlanul leendő birtoklásra a három női ág-
attal, 3) a három női ág kihalása után a ma-
kad király választás a nemestre vonatkozó. (Kgy. 6.)

A magyar és az osztrák
pragmatica sanctio közti különbség.

Ismeretes nemcsak azon föltétele, mi-
szorint ezen 1723-iki trónöröklési törvény ugyanaz,
melyet Károly 1713-ban fogadtatott a fel örökös
tartományokban. E föltétel azonban nem áll-
hat meg, mert ha vizsgáljuk a két pragma-
tica sanctiot, nagy találjuk, hogy bár sok le-
kintetben egyeznek, mégis lényeges különbségnek látszik.

Igy mindjárt eredetét látjuk, hogy az
osztrák trónöröklési a fejedelm abszolút hatal-
mával jö létre, midőn tanácsosait önkényesen
is annak közegét tudomásul vétel nélkül re-
kálthik felolvasatják. - Ez megtörténhetett ama
patrimonialis és alapján álló országokban,
de nem történhetett meg az alkotmányos álla-

gyarországon, melyben törvényt csak a fejedelem és a nemzet együttes akaratával alkothatott.

Nem illik tehát ánothandel azon állításra, hogy az 1713-iki kihirdetés alkalmával a pr. sanctio Magyarországra és Erdélyre is egyaránt megállapítottatott, s a 23-iki törvények csak pusztán becikkelyezése az osztrák pr. sanctionnak. A fejedelem sem tartotta azt Magyarországra kötelezőnek, hiszen 1713-ban megörösíté a nemzet szabad királyválasztási jogát Lipót fűgának kihalta cetera.

A törvény a nemzet és fejedelem együttes akaratából jött létre országgyűlésen, meghatározott feltételek mellett. "A magyar trónöröklési rendszere teljesen önálló és független törvényhozási tény, a király és országgyűlés együttes cselekedete, mely nem a magyar törvény általában souverain természetű." *

De nemcsak az eredet, hanem a fölté-

* Nagyb. : A trónöröklési törvény magyarizataihoz.

telekre nézve is találunk, így lényeges különbségeket.

Az országrak *pragmatica sanctio* az elválasztathatóságon és felonthatatlanyságon kívül, semmi egyéb feltételt nem foglalt magában, a magyar örökösödési törvény pedig egyenesen kikötte, hogy a feltételeket, befügglalva a II. t. c. 9. §-ba az 1687. évi 2. és 3. pont mint az 1711. évi II. és III. törvénycikkeket, melynek értelmében kötelező feltételként van megnevezve, hogy a trónra követendő „első” kiáltotta magát koronázatra meg, hitlevelet adjon ki és arról sokat legyen szíves, mint utódai az ország jogait, szabadságait, törvényeit, szokásait jóval alkotmányát meg tartani köteles legyen.

A magyar *pragmatica sanctio* (II. t. c. 7. §) a szerint a trónörökösnek s. kath. vallásúnak kell lenni, ami az országrak *pragmatica sanctio*-ban nincs meg. A.

Lényeges különbség mutatkozik a női örökösödési kiterjedését illetőleg is. - A magyar

pragmatica sanctio ugyanis elfogadják a női-
 ág örököndesét de kőrlátot szab annyiban,
 hogy csak a három főág maradékára ter-
 jesztenek ki. Így, ha I Leopold minden i-
 vadéka kihal, a magyar pr. sanctio értel-
 mében a királyválasztás jogá- vinná már a
 nemzetre, míg az örökös tartományokban
 a Habsburg ház járulabbi négyzet is meg-
 fogja illetni az uralkodás.

Nem törtéttetett el tehát a választási
 jog, csupán felfüggesztetett egy időre, az
 1722/23. törvény értelmében annak teljes ere-
 jéből kell ismét jelleme kelnie, ha az említett
 három nőág kihal.

Hogy a pragmatica sanctio jogi
 természetű műve, nem önmagában, hanem
 egyeztetett törvény, avagy nemzeti törvény,
 a tekintetben a vélemények igen eltérők.

Égy nagy többség határozottan a per-
 zónai elmélet mellett állandóan áll.

ma vezeték azt azon külső viszonyokból
 kárhozó patrimonialis állam megszűnését
 feltételezve, mely az uralkodót nemcsak
 királyul tekintette, hanem az államnak mint
 egy tulajdonosának fogta fel, és a törvények
 felett áll.

És az elmélet azonban alkotmányos
 államban meg nem állhat. Alkotmányos
 államban, mint amilyen Magyarország a
 souverain államakat nyitvánitása törvény
ben jut kifejezésre. Ezt létre hozza a törvényho-
 zás, mely egyedül működik az államban min-
 den jogi feladat nélkül. A törvényhozás ha-
 táskörébe tartozik minden, az állam akaratát
 kifejezni képes határozat, s amit a souverain
 tást kezelő organum elhatároz, minden más
 akarat felett áll, minden más akaratot,
 szabályt hatályon kívül helyez vagy meg-
 semmisít.

A törvényhozási testületet néhány kérdéssel
 fogva az országgyűlés is királyi egyúttal al-

kötje, nálunk tehát a törvény nem más,
mint a törvényhozó organum, nevezetesen a
király és országgyűlés által kötetlenül aláírt
kefezésre hozott államhatározat.

A magyar alkotmány minden alap-
intézménye ilyen törvényeken nyugszik, mely-
hez a nemzet mindig hozzájárul.
A trónörökös is ilyen világi alapintézmé-
nyre a magyarság közjogának, vagyis az állam-
alkotmányának, tehát csakis törvény által
jólthat fenn, szerződés az iránt nem rendel-
kezik, mert ha az állam souverain nemcsak
s mint ilyen közjogok alanya, akkor abban
is tekintetben, hogy föhatalmát kivevén,
csakis saját akaratára lehet egyedül irányadó,
mert nem is gondolható valamely souverain
állam jogrendje felett szerződés. - Így, bár
a practica punctio tartalmazza szerződésre
emlíktet, a trónörökös tekintetében a törvény
jogi természetét szeri meg. (Nagy Ernő nyoma)*
* Közjog 222 o.

É felfogást tükröztetik vissza a következők:
 „ az 1723. évi T.-II.-III. §. cikkek ... az országgyűlési ha-
 bad kérdeményszereséből is elhatározásaitól kelthetnek
 ... a magyar állam törvényhozói hatalmával ren-
 derbette is rendezte a trónörökösödési kérdést
 a practica sanctio törvény magyar
 birodalmi törvénynek kell tekinteni.” *

Törvény szintén tagadja a practica sanctio
 alapvetésének voltát, ** ugyazintén Márkus Sándor is.
 Végül is szerint is minden államokban kötelező
 csak törvény lehet.

Émlítettedik hogy régen szokás volt me-
 desen viszonyt kiróni fejedelmek és nemzet között,
 de ezek a régi magánjogi felfogáson ala-
 pultak, a mai közjogot el nem fogadhatják.
 A fejedelmek, mint az államfelső személyesítője
 nem megszündhetik közjogokat illetőleg az ország-
 gyűléssel, mert egyik sem rendelkezhetik külön-
 * Kmetz: Közjog 1932.

** Horváth J.: 1898-iki jogán, egyetemi előadások felvétel.

*** " " " " " " " " " " " "

Külön az állam akaratával, hiszen minden államnak csak a király és országgyűlés együttese hozhatja, amit törvény alakjában nyilvánít.

Még tovább járhat még az a felfogás, mely szerint a Pr. sanctióban az egész uralkodó család, vagyis a dynastia tagjai szereplnek a nemzetnél. A dynastia tagjai is alattvalói az államnak, már pedig nem gondolhatjuk, hogy az állam engedni akaratait korlátozni olyan által, ki az ő akaratának teljesen alávetett. Ez a tan - mondja Nagy Ernő* - öt a prokódicelmélettel mintegy az állam mellé állítja, kiemeli alattvalói helyzetéből, és az állam szabad cselekvését egy magán ember akaratával korlátozza, ami végre is az állam szuverenitásának megsértése.

Ez elvetet ma már teljesen elavult, mert hiszen nincs már arra szükség, hogy az absolutizmus tulajdonságaival szemben egy oly

* Nagy E.: Könyv és o.

birtonsékuil vizsgáljon a jogviselési mániára, mi-
nőn a múltban szükség volt, egyaránt kötelezőre
mindkét szerződő felet.

Mastrichtól van az örökös törvények olyan
röve is, mely egyformán megköti mindkét álla-
mot, csak mennyiben nem a töröröklőre vonat-
koznak, hanem azon viszonyt szabályoznak, mely
szerint Magyarország és Austria egymással szem-
ben állanak, csakugyan szerződés jellegűek.

A nemzetközi jog egyik alaptétele, hogy a
nemzetközi szerződést az államok egyező akaratára
teromti. Ha Austria nem is fejezi ki határozottan
akaratait, az nem vágya ki'art, hogy a két állam
között ne jöhetett volna létre szerződés, mert míg
Magyarország akaratát határozottan kifejezésre
juttat a kölcsönös védelmet illetőleg, addig Aus-
triában ezt megigértette összes tartományai neve-
ben az uralkodó, lévén ő abszolút hatalommal
felruházva, hisz' annak meghatalomása: „hogy
mely organum van hivatala a szerződésnek kötési-
re a bilis" állam jogjügre" (Wagz E.). - Ausztriában

is megeran az államakarat, csak nem joggön kifejezésre, mint minálunk. E tételt határozottan documentálja az 1867 XII. visszavetése a kölcsönös védelem kötelezettségét az 1823 I.-t.-re, megmagyarázva egyuttal Magyarország és Ausztria közötti nemzetiközi szerződésnek közeli eljárást, joga a múltban, mint a jövőben. Törtélt. ez jogg az országgyűlés és a király közt egyetértéssel intézték, mert a magyar király többi országnak abszolút fejedelme volt, most azonban, hogy alkotmányos jogokkal ruházta fel többi országait is, azok alkotmányos befolyását szemtel nem nélkülözheti.

Magyarország a pragmatica sanctio eljogadásán által, midőn a házam nőiág kihasználásig ugyanazon örököndős rendet fogadta el mint az az örökös tartományokban megállapított, egyuttal hosszú időre alá is vetette magát ugyanazon természetes, nemzeti, uralmának, mi Ausztriának is fejedelme.

E viszony azonban nem volt real unio, mint

ort / főleg osztrák irók / nováci menttek. Tízota
personal unio salt ez, mely jogi alapra fektette a
hosszu ideig csak történeti cséményen nyugvo
personal unio. *

Landhandel erősen érvel a szent unio mellett,
azonban irók, mint beak is kimutatott az „utdalek”
ban, pusota valótlan állítások.

Kimondatott ugyan a prigoruan elváltak
hatatlan és elvártatlan birtoklás, de ez nem
jelentette a két állam egyesülését a kormányzat-
na, pusota csak a birtoklás elvártathatatlansá-
gára.

Miköz az 1867. évi nováci mekkorának, látok
nemely aq intérmény létrejöte, mely célközönek
tűnik az együttes birtoklás komponizálás, alap fel-
tételként hangsúlyozza a törvény Magyaror-
szág alkotmányos közjogi és belkormányzati
önállóságát, melynek birtokait ép a pr.
sanctio is képezi.

Az említettékből világosan látszik,
* Nagy törv.

Hogy Magyarorszáig a trónörökös rendjét alkotmányának legkisebb megsértése nélkül, törvényhozó organuma által, önállóan szabályozta a pragmatica sanctio által. Az, hogy a magyar pragmatica sanctio a három főleg kihaltaiq ugyanazon fűzikai szemelyt ismori el államfőnek, mint az otriak pragmatica sanctio, az egyik államban a másiktól való függőit, még nem hozta magával a nem írtelt sorbat Magyarország alkotmányon önállóságán. Nem illi Luothandel azon állítás, hogy az egyforma plenevair is azt bizonyítja, hogy a két törvény egy és ugyanaz. Azt sem hozza magával a. nevaronosság, hogy az 1723-ik törvényeket az 1713-ik otriak pragmatica sanctio becikkelyezésének tekintik. Különben is az 1867-iki VIII. törvénycikkben világon kifejezve látjuk, hogy mi a pragmatica sanction egyebet, mint az 1723-iki I. II. és III. törvénycikkeket, nem írthetünk.

hal 1900:24

Az 1919. évi októberi események a magyar királyságot megszüntetvén, a trónöröklési törvény hatálya is megszűnt. Föllehet a végleges kibontakozás eredménye, a gonosz hercek által alkotott nehéz helyzetből még nem is sejthető, valószínű, hogy a pragmática sanctiát ma már csak mint a múlt idők trónöröklési rendjét szabályozó törvényt tekinthetjük.

DEBRECENI KÖNYVTÁR
3462 1953. évi kiadás
Kiadó: Debreceni Könyvtár